

PASTORALĂ LA ÎNVIEREA DOMNULUI – 2025

† TIMOTEI, DIN MILA LUI DUMNEZEU
ARHIEPISCOP AL EPARHIEI ARADULUI

Iubitului cler, cinului monahal și dreptcredincioșilor
creștini, binecuvântare, bucurie și pace de la Dumnezeu
Tatăl și de la Domnul nostru Iisus Hristos în Duhul Sfânt

Hristos a înviat!

Cinstiți credincioși și credincioase,

Începând cu slujba Sfintei Învieri, propriu-zis Utrenia primei zile a Praznicului, pericopa evanghelică, așa cum este firesc, relatează arătarea Mântuitorului înviat sfințelor mirononoșite venite la mormânt să împlinească ritualul tradițional de înmormântare ce trebuia făcut în seara Vinerii pătimirilor Sale, dar întâietatea Paștelui iudaic trebuia respectată. Arătările Mântuitorului după Învierea Sa din morți sunt în conștiința Bisericii în număr de unsprezece, după numărul ucenicilor rămași credincioși Lui, după trădarea unuia dintre cei doisprezece, spre a-i pregăti pentru misiunea ce acum le revenea lor de a continua vestirea evangheliei în toată lumea. Desigur, în locul lui Iuda Iscarioteanul, căzut din apostolat, ceilalți au procedat ulterior la alegerea înlocuitorului în vederea întregirii planului de propovăduire în cele patru laturi ale lumii, adică răsăritul și apusul, miazăzi și miazănoapte, acestea, la rândul lor, cu subdiviziunile știute întregind numărul la

douăsprezece, simbol al căilor de orientare în timp și spațiu, grăitoare pentru numărul propovăduitorilor la neamuri, fiecare cu limba și zestrea spirituală moștenite. Fiecare pericopă evanghelică din cele unsprezece relatează câte o arătare, lăsând concluzia că numărul acestora nu se restrânge doar la cele consemnate, ci este reprezentativ pentru personalitatea propovăduitorilor și destinația avută în vedere, amintindu-se spusa ucenicului iubit al Domnului, Sfântul Ioan Evanghelistul: ”Dar sunt și alte multe lucruri pe care le-a făcut Iisus și care, dacă s-ar fi scris cu de-amănuntul, cred că lumea aceasta n-ar cuprinde cărțile ce s-ar fi scris.”¹ În Duminicile de peste an, paralel cu desfășurarea pericopelor evanghelice duminicale, ciclul celor unsprezece evanghelii ale Învierii se citește în cadrul Utreniei, amintind mereu dimineața începutului nou al lumii, în cadrul aceleiași slujbe având lămurirea și în cântările bisericești purtând numele de luminânde sau svetilne și voscresne, înțelegând adică lumina învierii. Întregite acestea cu cele consacrate Maicii Domnului, ca uneia ce întreaga tradiție o cinstește ca cea dintâi martoră căreia I s-a arătat Mântuitorul după înviere; precum și cu stihirile întregitoare ale minunii a celor unsprezece evanghelii, cu accentuarea a ceea ce prezintă cântările principale privind lumina Învierii, odată cu învățăturile legate de îmbunătățirea continuă a vieții creștine. Sinaxarul zilei lămurește pe înțelesul cel mai limpede cele exprimate și în alte imne bisericești în această privință și perioadă.

Iubiți frați și surori în Hristos Domnul,

Iată cum glăsuiește cea dintâi luminândă redând pe măsură textul evanghelic după Matei² privind venirea mironosițelor la mormântul Mântuitorului, unde li S-a arătat viu, dându-le porunca pentru ucenici de a merge în Galileea spre a-L revedea: ”Cu Ucenicii să ne suim în muntele Galileii, prin credință să vedem pe Hristos grăind, că a luat putere a celor de sus și a celor de jos; să aflăm cum învață a boteza toate neamurile, în numele Tatălui și al Fiului și al Sfântului Duh și că va fi împreună cu ai Săi precum a făgăduit, până la sfârșitul veacului”. Cea de-a doua luminândă reia pericopa după Marcu privind venirea la mormânt a mironosițelor, cu mirarea de a vedea piatra răsturnată și mormântul gol, precum

1 Ioan 21, 25.

2 Matei 28, 16-20; Luminânde, *Octoih Mare*, București, 1975, pp. 767-772.

și pe îngerul care întărește porunca trimerii ucenicilor în Galileea.³ Cuvintele luminândeii sunt următoarele: ”Piatra văzând-o răsturnată, mironosițele se bucurau că au văzut pe un tânăr șezând în mormânt și acela le-a zis lor: Iată, Hristos S-a sculat, spuneți Ucenicilor, împreună și lui Petru: Mergeți mai înainte în muntele Galileii; acolo Se va arăta vouă, precum a spus mai înainte prietenilor.” Luminânda a treia, rezumând pericopa evanghelică după Marcu, subliniază prezența uneia dintre mironosițe, Maria Magdalena, Mântuitorul arătându-i-se cu același mesaj pentru ucenici, cărora S-a arătat dojenindu-i de a nu fi crezut pe cei care L-au văzut înviat.⁴ Textul luminândeii sună așa: ”Că Hristos S-a sculat, nimeni să nu fie necredincios; că S-a arătat Mariei, apoi a fost văzut de cei ce mergeau spre sat. Și ucenicilor iarăși S-a arătat, celor unsprezece, care ședeau; pe care trimițându-i să boteze, S-a înălțat la ceruri, de unde se pogorâse, întărind propovăduirea cu mulțime de semne.” De remarcat aci și referirea evanghelistului la arătarea sub altă înfățișare, la doi dintre ucenici care mergeau la o țarină, lângă Emaus, moment reluat pe larg de către sfântul evanghelist Luca într-o altă luminândă. Cea de-a patra luminândă, privind pericopa sfântului Luca, reia drumul mironosițelor la mormânt și arătarea îngerului cu vestirea învierii Celui înmormântat și cu învățătura pentru ucenicii cărora le este trimisă spre vestire mai departe.⁵ De asemenea, privind mironosițele vestirea către ucenici, Petru însuși a alergat la mormânt găsind giulgiurile, mirându-se de cele petrecute, textul luminândeii fiind acesta: ”Cu fapte bune luminându-ne, să vedem pe bărbații cei ce s-au arătat în mormântul cel de viață purtător, în haine strălucitoare, mironosițelor care-și plecau fața la pământ; Învierea Celui Ce stăpânește cerul să o vedem și spre Viață, în mormânt, să alergăm cu Petru; și minunându-ne de ceea ce s-a făcut, să rămânem ca să vedem pe Hristos.” Luminânda a cincea, tot după pericopa lui Luca, face reamintirea șederii lui Petru la mormânt, continuând cu mergerea celor doi ucenici, însuși Luca împreună cu Cleopa la satul amintit deja din preajma Ierusalimului, pe cale atașându-se și Mântuitorul, făcându-Se descoperit numai la Cina cu frângerea pâinii.⁶ Ea glăsuiește așa: ”Viața și Calea, Hristos din morți sculându-se împreună cu Luca și cu Cleopa a călătorit; de care a și fost cunoscut

3 Idem, 16, 9-20; Idem. p. 767.

4 Luca, 24, 1-12; Idem. p. 768.

5 Luca, 24, 1-12; Ibidem. p. 768.

6 Luca 24, 12-35; Idem. p. 769.

în Emaus, frângând pâinea; ale căror suflete și inimi erau aprinse, când le grăia lor pe cale și le tâlcuia, din Scripturi, cele ce a pătimit, cu care să strigăm: S-a sculat și S-a arătat și lui Petru.” Cea de-a șasea luminândă, tot după pericopa de la Luca, prezintă arătarea rănilor de către Mântuitorul încredințându-i că este viu și îndrumându-i pentru activitatea viitoare, ei conducându-L apoi până la Betania, locul Înălțării Lui la cer, după care s-au întors la Ierusalim, rămânând la Templu laudând și binecuvântând pe Dumnezeu.⁷ Textul luminândei sună astfel: ”Arătând că ești Om, Mântuitorule, după ființă, înviind din groapă, stând în mijlocul ucenicilor, din mâncare Te-ai împărțășit și ai învățat botezul pocăinței. Și îndată Te-ai înălțat la ceresul Părinte și ucenicilor ai făgăduit că vei trimite pe Mângâietorul;...” Luminândă a șaptea după pericopa Sfântului Ioan, cum dealtfel sunt și cele următoare, consemnează din nou prezența Mariei Magdalena la mormânt, întâlnind pe Mântuitorul înviat, despre care comunică ucenicilor Petru și Ioan, care îndată au alergat și ei la mormânt, găsind toate cele de îngropare,⁸ cântarea intonând cele ce urmează: ”Spunând Maria că au luat pe Domnul, alergat-au la mormânt Simon Petru și un alt ucenic al lui Hristos, pe care îl iubea El; și au alergat cei doi și au aflat giulgiurile singure zăcând, iar mahrama capului era osebit de ele. Pentru aceasta, iarăși au tăcut, până ce au văzut pe Hristos.” Luminândă a opta în Evanghelie arată că Maria Magdalena plângea lângă mormânt, în care a văzut doi îngeri șezând unde odihnisse trupul lui Iisus, unul către cap și altul către picioare, mai apoi pe El însuși, fără a-L recunoaște, decât atunci când a întreat-o de ce plânge și pe cine caută. Apoi a vestit ucenicilor că a văzut pe Domnul și toate câte i-a spus.”⁹ Versiunea luminândei este următoarea: ”Doi îngeri văzând înăuntrul mormântului, Maria s-a spăimântat și pe Hristos necunoscându-L, ca pe un grădinar Îl întreba: Doamne, unde ai pus trupul Iisusului Meu? Și cunoscându-L, după vorbire, că era Însuși Mântuitorul, a auzit: Nu te atinge de Mine. La Tatăl Mă duc; spune fraților Mei.” Luminândă a noua privește din nou cum prin ușile încuiate, Mântuitorul se arată ucenicilor în lipsa lui Toma, zicându-le: Pace vouă și arătându-le mâinile și coasta, suflând apoi asupra lor, zicând: ”Luați Duh Sfânt. Cărora veți ierta păcatele, le vor fi iertate și cărora le veți ține, vor

⁷ Luca 24, 36-53; Ibidem. p. 769.

⁸ Ioan 20, 1-10; Idem. p. 770.

⁹ Ioan 20, 11-18; Ibidem. p. 770.

fi ținute.”¹⁰ Textul luminândeii zice: ”Încuiate fiind uşile, Stăpâne, când ai intrat umplut-ai pe Apostoli de Duhul cel Preasfânt, cu pace însuflându-i; căroră le-ai dat şi a lega şi a dezlega păcatele. Şi după opt zile şi coasta Ta şi mâinile ai arătat lui Toma, cu care strigăm: Domn şi Dumnezeu, Tu eşti.” În continuare, luminânda a zecea istoriseşte o nouă arătare la toţi ucenicii, deci împreună şi cu Toma apostolul, căruia i-a arătat ranele răstignirii, încredinţându-l astfel despre Înviere. Mai apoi, la Marea Tiberiadei unde pescuiau ucenicii, neprinzând nimic, Domnul se arată la ţărm cu îndemnul să arunce mreaja de-a dreapta corăbiei, care îndemn le-a adus o roadă bogată de o sută cincizeci şi trei de peşti încât nu mai puteau să tragă mreaja la ţărm. ”Atunci ucenicul acela pe care îl iubea Iisus i-a zis lui Petru: Domnul este! Deci Petru auzind că este Domnul şi-a încins haina şi s-a aruncat în mare, înotând spre ţărm...”¹¹ Cuvintele luminândeii, glăsuiesc: ”Marea Tiberiadei, pe Natanail şi cu Petru, împreună cu fiii lui Zevedei şi cu alţi doi şi pe Toma i-a avut de demult la pescuire; care, după porunca lui Hristos, de-a dreapta aruncând mrejele au scos mulţime de peşti. Pe Care Petru cunoscându-L a înotat către Dânsul. Căroră a treia oară arătându-se pâine le-a arătat şi peşte pe cărbuni.” Ca o completare a celor spuse, luminânda a unsprezecea relatează convorbirea între Mântuitorul şi Simon Petru privind reaşezarea lui în rândul apostolilor în urma lepădării din timpul sfintelor pătămiri ale Domnului şi, totodată, care va fi sfârşitul apostolatului său. De asemenea, ce misiune va avea evanghelistul Ioan.¹² Încheierea şirului luminândeilor învierii este aceasta: ”După dumnezeiasca sculare, de trei ori întrebându-l Domnul pe Petru: ”Mă iubeşti”? I-a pus peste oile Sale mai mare păstor; care, văzând pe cel pe care îl iubea Iisus mergând după Dânsul, a întreat pe Stăpânul: Dar cu acesta ce e? De voi vrea să rămână până ce voi veni iarăşi, a răspuns, ce-ţi este ţie, prietene Petre?” Luminânda obişnuită a sărbătorii Paştilor, având cuprins dogmatic, legat de cele amintite este următoarea: ”Cu Trupul adormind ca un muritor Împărate şi Doamne, a treia zi ai înviat, pe Adam din stricăciune ridicând şi moartea pierzând; Paştile nestricăciunii, lumii de mântuire.”¹³

¹⁰ Ioan 20, 19-31. Ibidem.

¹¹ Ioan 21, 1-14; Idem. p. 771.

¹² Ioan 21, 15-25; Ibidem. p. 771.

¹³ *Penticostar*, Bucureşti, 1973, p. 23.

Dreptmăritori creștini și creștine,

Între cele două momente evocatoare ale istoriei mântuirii, Paștile și Înălțarea Domnului, dar și dincolo de acestea, luminându-ne ne atrag luare aminte asupra ceea ce și slujbele pregătitoare din Sfântul și Marele Post stăruie prin cuvintele: Lumina lui Hristos luminează tuturor.¹⁴ Chemarea: "Veniți de luați lumină!" care începe slujba Învierii se adresează tuturor credincioșilor tocmai pentru găsirea căii vieții creștine prin arătările Mântuitorului la ai Săi pentru toți și pentru fiecare, drept întărire în dovedirea credincioșiei și trăirii consacrate Celui ce S-a jertfit pentru viața lumii. E un îndemn la adevărată urmare a Lui Hristos Domnul. De această dată sărbătorirea Sfintelor Paști se desfășoară sub semnul Centenarului Patriarhiei Române și mărturisitorilor români din secolul trecut, care încununează cele două milenii de la etnogeneza poporului nostru cu care s-a împletit și creștinarea lui. Biserica Ortodoxă Română a străbătut mereu calea frământărilor lumii, dar și pe aceea a biruințelor care i-au încununat istoria proprie. Învierea Domnului pentru ea a reprezentat totdeauna și înnoirea idealurilor înalte ale poporului nostru, legate de pacea și bunăstarea întregii lumi. Luminându-ne Învierii ne reamintesc îndatorirea de a-L vedea pe Mântuitorul constant în viața creștină cu tot ceea ce o călăuzește spre mântuire. Sfântul Apostol Pavel învață: "Acum lumină sunteți întru Domnul; ca fii ai luminii să umblați!"¹⁵ Să ascultăm îndemnul pentru a ajunge la ținta tuturor bunelor împliniri spre propria mulțumire și slava lui Dumnezeu, Tatăl și Fiul și Sfântul Duh. Amin.

Al vostru, al tuturor, de tot binele doritor
și către Domnul cu stăruință rugător,

† TIMOTEI
ARHIEPISCOP al ARADULUI

Însemnare: Această Pastorală cu nr. 950 / 2025, având titlul ***Glasul luminândelor sfintei Învieri***, se va citi în fiecare biserică parohială sau mănăstirească la Sfânta Liturghie din prima zi de Sfintele Paști, iar în filii a doua zi.

¹⁴ *Dumnezeiasca Liturghie a Darurilor Înainte Sfințite*. Liturghier, București, 2012, p. 301.

¹⁵ Efes. 5, 8.